Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Mladinska politika na Zahodnem Balkanu kot del inovacijske agende za Zahodni Balkan

(mnenje na lastno pobudo)

(2022/C 443/06)

Poročevalec: **Ionuț SIBIAN**

Soporočevalec: **Andrej ZORKO**

Sklep plenarne skupščine	20. 1. 2022
Pravna podlaga	člen 52(2) Poslovnika
	mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za zunanje odnose
Datum sprejetja na seji strokovne skupine	9. 6. 2022
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	13. 7. 2022
Plenarno zasedanje št.	571
Rezultat glasovanja	
(za/proti/vzdržani)	165/2/1

1. **Sklepi in priporočila**

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) se zaveda napredka pri razvoju trdnih okvirov mladinske politike in poziva vlade partnerskih držav Zahodnega Balkana, naj še naprej vlagajo v mladinske politike, ki temeljijo na dokazih in obravnavajo izzive na področju razvoja mladih. Po mnenju EESO se bodo lahko lokalne skupnosti uspešno trajnostno razvijale samo, če bodo institucionalne, programske in politične spremembe temeljile na stališčih mladih glede človekovega razvoja. Poleg tega je EESO prepričan, da so zadostna in pregledna proračunska sredstva za razvoj mladinske politike osnovni pogoj za spodbujanje pozitivnih sprememb in izboljšanje razmer za mlade.

1.2 EESO poziva vlade držav Zahodnega Balkana, naj upoštevajo ključne dokumente Evropske unije (EU) o mladinski politiki, nadalje razvijajo nacionalne mladinske politike ter omogočijo sodelovanje mladih pri oblikovanju politik.

1.3 Prepričan je, da so sistematično zbrani visokokakovostni podatki o mladih predpogoj za premišljene politike in podporne ukrepe za mlade, zlasti za ranljive skupine mladih. Predvsem je treba znatno izboljšati sistem zbiranja in obdelave podatkov v zvezi s socialno razsežnostjo udeležbe mladih ([1]).

1.4 Po mnenju EESO je v prizadevanja za odpravo revščine in izboljšanje kakovosti izobraževanja bistveno pritegniti socialne partnerje in organizacije civilne družbe, da bi uresničili širšo reformo za izboljšanje socialnih pravic in prihodnjih možnosti mladih. Socialni partnerji in druge organizacije civilne družbe bi morali imeti večjo vlogo v dialogu o socialnih in gospodarskih reformah. Z neposredno podporo EU bi morali zagotoviti, da se upoštevajo stališča socialnih partnerjev in organizacij civilne družbe.

1.5 EESO se zavzema za okrepitev programov EU in regionalnih struktur, da bi dosegli več mladih na Zahodnem Balkanu in jim ponudili priložnosti za izobraževanje, mobilnost, prostovoljstvo in zaposlovanje.

([1]) Indeks udeležbe mladih za leto 2020, Fondacija Ana i Vlade Divac, str. 31.

1.6 EESO poziva k večji osredotočenosti na poklicno izobraževanje in usposabljanje z združevanjem programov vajeništva s teoretičnim poukom na sekundarni in terciarni ravni. Meni, da je treba še povečati tesne povezave med politiko izobraževanja in usposabljanja ter poslovno skupnostjo, hkrati pa se bolj osredotočiti na kompetence kot kvalifikacije.

1.7 EESO pozdravlja gospodarski in naložbeni načrt za Zahodni Balkan, ki se zavzema za večjo udeležbo na trgu dela, zlasti mladih in žensk, prikrajšanih skupin in manjšin, zlasti Romov. Z izvajanjem tega načrta bi bilo treba čim bolj povečati koristi za mlade.

1.8 EESO poziva k izvajanju jamstva za mlade na Zahodnem Balkanu ob upoštevanju priporočila Sveta o okrepitvi jamstva za mlade ([2]).

1.9 Za izvajanje jamstva za mlade na Zahodnem Balkanu EESO poziva k povečanju zmogljivosti javnih zavodov za zaposlovanje in njihovega osebja v državah te regije.

1.10 EESO opozarja na pomen sodelovanja različnih partnerjev pri reševanju vprašanja brezposelnosti mladih. Na vseh ravneh upravljanja bi bilo treba vzpostaviti partnerstva med izvajalci jamstva za mlade in ustreznimi deležniki, kot so socialni partnerji, ustanove za izobraževanje in usposabljanje, mladinske organizacije in druge organizacije civilne družbe.

1.11 Po mnenju EESO bi bilo treba nameniti pozornost in podporo krepitvi zmogljivosti socialnih partnerjev ter razvoju socialnega dialoga in kolektivnih pogajanj, da bi ublažili negotove delovne pogoje in izboljšali kakovost delovnih mest. EESO poziva tudi socialne partnerje Zahodnega Balkana na nacionalni in sektorski ravni, naj mlade dejavno vključijo v vse svoje dejavnosti, tudi kolektivna pogajanja.

1.12 Glede na možnosti, ki jih ponuja evropsko leto mladih 2022, je EESO prepričan, da pristop, ki zajema obravnavanje izzivov, s katerimi se soočajo mladi, in približevanje Evrope mladim, ne bi smel biti omejen le na mlade, ki živijo v EU, temveč bi moral veljati tudi za mlade iz vseh partnerskih držav na Zahodnem Balkanu.

1.13 EESO spodbuja EU in naše partnerice z Zahodnega Balkana, naj v skladu s strategijo EU za mlade uvedejo orodje za oceno učinka na mlade, t. i. test z vidika mladih. S tem testom z vidika mladih bi zagotovili, da bi se mladi upoštevali v procesu oblikovanja politik, ter omogočili oblikovanje bolje usmerjenih politik in opredelitev morebitnih blažilnih ukrepov, s katerimi bi preprečili negativni učinek na mlade.

1.14 EESO meni, da si morajo vlade partnerskih držav Zahodnega Balkana prizadevati, da bo regionalno sodelovanje ena od prednostnih nalog njihove politike. Pri podpiranju te preobrazbe in spodbujanju regionalnega sodelovanja kot prednostne naloge politike bi morala EU Zahodnemu Balkanu pomagati pri opredeljevanju ključnih področij in možnosti, pri katerih so možne spremembe za državljane vseh držav Zahodnega Balkana, zlasti za mlade.

1.15 V sklepih vrha Zahodnega Balkana, ki je v okviru berlinskega procesa ([3]) potekal leta 2021 v Berlinu, je bila izpostavljena potreba po krepitvi mladinskih organizacij in mrež. EESO poziva Evropsko komisijo, naj dodatno preuči možnosti za podporo ustreznim mladinskim strukturam, npr. nacionalnim mladinskim svetom in krovnim mladinskim organizacijam na Zahodnem Balkanu, na regionalni ravni, kar bo omogočilo regionalni dialog o mladinski politiki.

([2]) Priporočilo Sveta z dne 30. oktobra 2020 o Mostu do delovnih mest – okrepitev jamstva za mlade in nadomestitvi Priporočila Sveta z dne 22. aprila 2013 o vzpostavitvi jamstva za mladino (UL C 372, 4.11.2020, str. 1).

([3]) Vrh Zahodnega Balkana v okviru berlinskega procesa, Berlin, 2021, sklep predsednika.

1.16 Po mnenju EESO so potrebna nadaljnja prizadevanja za krepitev političnega izobraževanja in zastopanosti mladih, in sicer prek splošne politike in mladinskih struktur, kot so nacionalni mladinski sveti ter lokalni ali občinski sveti. EESO zato poziva institucije EU, naj še naprej podpirajo Zahodni Balkan pri povečevanju udeležbe mladih.

1.17 EESO pozdravlja dejstvo, da inovacijska agenda za Zahodni Balkan predvideva nadaljnje ukrepe za podporo vključevanju te regije v vse programe Unije, ki se nanašajo na raziskave, inovacije, izobraževanje, kulturo, mlade in šport. Glede na pozitivno povezavo mobilnosti na področju izobraževanja in usposabljanja z državljanskim in političnim udejstvovanjem mladih bi se lahko z nadaljnjimi prizadevanji na tem področju povečala participacija in udejstvovanje mladih.

1.18 EESO ponovno poudarja pomen mladih za prihodnost Zahodnega Balkana in zato pomen sprejetja konkretnih ukrepov za preoblikovanje regije v prostor, ki bo mladim nudil priložnosti in obete za prihodnost ter jim omogočil, da ostanejo doma in so uspešni ([4]). Izjemno pomembno je mlade pravočasno vključiti v oblikovanje in izvajanje družbenih in političnih sprememb.

2. **Uvod**

2.1 Po podatkih Eurostata ([5]) je na Zahodnem Balkanu skupno približno 3,6 milijona mladih, kar znaša približno 21 % celotnega prebivalstva. Največji delež mladih med celotnim prebivalstvom ima Kosovo (*) (26,29 %), ki mu sledijo Albanija (23,4 %), Bosna in Hercegovina (20,37 %), Severna Makedonija (20,32 %), Črna gora (19,49 %) in Srbija (16,8 %). Deleža moških in žensk med mladimi sta podobna v vseh partnerskih državah Zahodnega Balkana: moških je med mladimi na Zahodnem Balkanu nekoliko več kot žensk: 51,16 % mladih je moških, 48,84 % pa žensk ([6]).

2.2 Partnerske države Zahodnega Balkana so dosegle znaten napredek pri nadaljnjem oblikovanju in utrjevanju svojega okvira mladinske politike s sprejetjem ustreznih zakonov, strategij in akcijskih načrtov. Vendar pa še niso razvile v celoti delujočega mladinskega sistema, ki bi omogočal učinkovito opolnomočenje mladih, njihovo udejstvovanje in udeležbo pri odločanju. Težave so različne, od širših političnih vprašanj in nepripravljenosti za to, da se mladim da prednost v okviru medinstitucionalne in medsektorske politike, do zelo specifičnih težav glede sistematičnega spremljanja in ocenjevanja razvoja in izvajanja mladinske politike, zbiranja podatkov in objavljanja ([7]).

2.3 S ciljem spodbujanja dobrobiti mladih bi bilo treba pozornost nameniti tudi spoštovanju otrokovih pravic. Z ukrepi trajnostne politike na tem področju se bo povečala dobrobit otrok in dodatno podprl kakovosten prehod v najstniška leta in zgodnjo odraslost.

3. **Razvoj človeškega kapitala**

3.1 Raven in ustreznost izobraževanja sta ključnega pomena za zaposlitvene možnosti mladih, razvoj njihove poklicne poti in socialno vključenost v regiji. Kljub temu izobraževalni sistemi še vedno kažejo pomanjkljivosti pri pokrivanju izobraževalnih potreb vseh študentov in zagotavljanju, da mladi diplomanti pridobijo ustrezna znanja in spretnosti. Zaradi nezadostne ali neučinkovite povezave z drugimi področji politike, kot so zaposlovanje, gospodarstvo, socialne storitve in socialna zaščita, so številni otroci in mladi izpostavljeni tveganju predčasnega opuščanja šolanja, socialne izključenosti in revščine ([8]).

([4]) Končna izjava 8. foruma civilne družbe Zahodnega Balkana.
([5]) Osnovni podatki o Zahodnem Balkanu in Turčiji, informativni pregled, izdaja 2022 (na voljo v angleščini).
(*) To poimenovanje ne posega v stališče glede statusa ter je v skladu z Resolucijo Varnostnega Sveta OZN 1244 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.
([6]) *Mapping of Youth Policies and Identification of Existing Support and Gaps in the Financing of Youth Actions in the Western Balkans* – primerjalno poročilo, Svet za regionalno sodelovanje, januar 2021, str. 4.
([7]) *Mapping of Youth Policies and Identification of Existing Support and Gaps in the Financing of Youth Actions in the Western Balkans* – primerjalno poročilo, Svet za regionalno sodelovanje, januar 2021, str. 4.
([8]) *Unlocking youth potential in South Eastern Europe and Turkey: Skills development for labour market and social inclusion*, Evropska fundacija za usposabljanje (ETF), 2020.

3.2 Zahodni Balkan mora vlagati v znanje in razvoj spretnosti mladih, da bi se oblikovalo dinamično gospodarstvo. Za pospešitev razvojnih prizadevanj so ključne reforme izobraževalnega sistema ([9]). Na Zahodnem Balkanu je še vedno treba povečati uspešnost, zagotoviti, da mladi pridobijo temeljna znanja in spretnosti, ter zmanjšati vrzel v uspešnosti v primerjavi z EU.

3.3 Gospodarski, družbeni in institucionalni problemi že dolgo povzročajo izseljevanje z Zahodnega Balkana, ki ogroža razvojne možnosti te regije. Z večjega dela regije se bodo prebivalci v bližnji prihodnosti verjetno še naprej izseljevali, vendar pa to ne bi smelo preprečiti sprejemanja ustreznih politik, da bi mlade zadržali v regiji. Ljudje se za odhod odločijo iz različnih razlogov, pogosto pa je to povezano s težavami pri doseganju visoke kakovosti življenja zanje in za njihovo družino, če bi ostali v regiji. Z begom možganov iz regije se zmanjšuje človeški kapital, ki je potreben za gospodarsko rast, obstoječa socialna infrastruktura pa ne prispeva k izboljšanju življenjskih razmer tistih, ki na tem območju ostajajo. Zato je treba na nacionalni ravni sprejeti ustrezne ukrepe, da bi „beg možganov“ spremenili v „kroženje možganov“.

3.4 Odseljevanje prebivalcev je še vedno med glavnimi razlogi za zaskrbljenost večine držav Zahodnega Balkana, saj vpliva na gospodarske, socialne in politične možnosti regije, ki gospodarsko še vedno zaostaja za EU. Težko je natančno ugotoviti skupno število ljudi, ki so zapustili regijo. Iz podatkov ([10]) pa je razvidno, da prebivalci še naprej odhajajo. Med letoma 2012 in 2018 je v povprečju vsako leto iz te regije v eno od držav članic Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) odšlo 155 000 ljudi; samo leta 2018 jih je bilo 175 000 ([11]).

3.5 Poleg boljših gospodarskih možnosti v tujini so med dejavniki, ki spodbujajo izseljevanje, študije izpostavile tudi pomembno vlogo, ki jo imajo kakovostne in zaupanja vredne javne ustanove. Analiza Mednarodnega denarnega sklada ([12]) iz leta 2016 je pokazala, da sicer vsi migranti v tujini iščejo boljše gospodarske možnosti, vendar višje kvalificirane posameznike k odhodu spodbudi tudi kakovost institucij doma (korupcija in nepotizem pri zagotavljanju zaposlitve), nižje kvalificirane posameznike pa tudi večji in zanesljivejši sistemi socialne pomoči v tujini ([13]). Visoka stopnja korupcije v tej regiji je ključni dejavnik migracijskih tokov iz teh držav, kar še stopnjuje dejstvo, da 63 % posameznikov v tej regiji ne zaupa pravosodju ali zakonodajnim organom ([14]).

3.6 Mladi v regiji si močno želijo v tujino, da bi imeli boljše možnosti, kar prispeva k zelo nesorazmernemu deležu mladih v skupnem številu izseljencev. V Bosni in Hercegovini, Severni Makedoniji in Albaniji si na primer več kot 50 % mladih želi živeti in delati v tujini več kot 20 let, kar kaže na potencialno znatno dolgoročno izgubo za demografsko in gospodarsko prihodnost regije ([15]). Visoka stopnja migracije mladih z Zahodnega Balkana izvira zlasti iz tega, da nimajo dostopa do kakovostnega izobraževanja (in iz omejenih gospodarskih priložnosti po pridobitvi diplome), zaradi česar so mnogi prisiljeni iskati priložnosti za izobraževanje v tujini. Leta 2018 je 6 % mladih študentske starosti iz te regije študiralo v tujini (povprečje v EU je bilo 3 %).

([9]) Rezultati raziskave v okviru Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev pri OECD (PISA, *Programme for International Student Assessment*) za leto 2018 so pokazali veliko poduspešnost (dijaki in učenci, ki na lestvici PISA ne dosegajo 2. ravni na področju branja, matematike in naravoslovja) pri ključnih kompetencah na skoraj celotnem Zahodnem Balkanu.

([10]) *Social Infrastructure in the Western Balkans – Increasing the region's economic resilience, enhancing human capital and counteracting the effects of brain drain*, Razvojna banka Sveta Evrope, november 2021.

([11]) Točnost podatkov o migracijah na Zahodnem Balkanu je vprašljiva zaradi vrste dejavnikov, ki omejujejo možnosti celovite primerjave med državami.

([12]) *Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe*, 2016.

([13]) Socialni prejemki na Zahodnem Balkanu so lahko nezanesljivi in transferji prejemkov lahko zamujajo.

([14]) *The Balkan Barometer: Public Opinion Survey*, Svet za regionalno sodelovanje, 2020.

([15]) Lavrič M., Tomanović S. in Jusić M.: *Youth Study – Southeast Europe 2018/2019*.

3.7 Socialna infrastruktura Zahodnega Balkana ne podpira dovolj zmogljivosti regije za razvoj in vzdrževanje trdne baze človeškega kapitala, zlasti glede na odliv človeškega kapitala z begom možganov. Izobraževalni sektorji se v večini držav soočajo s pomanjkanjem sredstev in virov, zaradi česar dostop do izobraževanja in njegovi rezultati niso najboljši. Nezadostni rezultati izobraževanja pa ne zagotavljajo potrebnih znanj in spretnosti, da bi prihodnje generacije lahko izpolnile zahteve obstoječih podjetij in pomagale ustvariti nova.

3.8 Kar največja okrepitev vrednosti človeškega kapitala je ključnega pomena za povečanje konkurenčnosti in odpravljanje brezposelnosti. Današnja delovna sila mora imeti vrsto prenosljivih spretnosti, sposobnost prilagajanja in podjetniški pristop, potrebna pa je tudi ustrezna socialna varnost.

3.9 Sedanje izobraževalne sisteme in učne načrte je treba reformirati ter s spodbujanjem poklicnega izobraževanja in usposabljanja, digitalnega izobraževanja in podjetniških predmetov povečati zaposljivost mlajših generacij.

3.10 Spodbujati in promovirati bi bilo treba podjetniško naravnanost mladih. Oblikovalci politik morajo ustvariti ugodno okolje za mlade, da bodo ti lahko ustanovili lastno podjetje in postali podjetniki. Podpreti morajo tudi zagonska podjetja in jim omogočiti lažji dostop do financiranja.

3.11 V današnjem hitro razvijajočem se svetu imajo boj proti podnebnim spremembam, novi poslovni modeli, raziskovalne in inovacijske zmogljivosti ter razvoj novih tehnoloških rešitev za zeleni prehod bistven pomen. Zato je pomembno povečati število mladih, zlasti mladih žensk, s kompetencami na področju naravoslovja, tehnologije, inženirstva in matematike (STEM) ter z digitalnimi znanji in spretnostmi.

3.12 Z zelenim prehodom se sedanja delovna mesta spreminjajo: nekatera bodo izginila, hkrati pa nastajajo nova delovna mesta, ki zahtevajo nova zelena in digitalna znanja in spretnosti. Sistem izobraževanja in usposabljanja se mora prilagoditi zahtevam po novih znanjih in spretnostih, programi izobraževanja in usposabljanja pa bi morali ustrezati spreminjajočim se potrebam podjetij ter dvojnemu zelenemu in digitalnemu prehodu.

4. **Izzivi na področju zaposlovanja mladih na Zahodnem Balkanu**

4.1 Glavni izzivi politike zaposlovanja mladih v regiji so usklajevanje deležnikov na različnih ravneh upravljanja in različnih področjih politike (zaposlovanje, izobraževanje, stanovanjska politika, zdravstvene storitve); pomanjkljiva kakovost izobraževalnih sistemov in poučevanja znanja in spretnosti, ki se zahtevajo na trgu dela; neučinkovitost procesa iskanja zaposlitve, ki povzroča neskladje v znanju in spretnostih ter dolgotrajni prehod s šole in univerze na delo; razširjenost negotovih zaposlitev v nekaterih gospodarstvih; pomanjkanje delovnih mest, ki so na voljo mladim; nezadostnost vzgojno-varstvenih zmogljivosti, ki bi pomagale ženskam pri vrnitvi na delo; ter visoka raven neformalnosti.

4.2 Na Zahodnem Balkanu imajo mladi na trgih dela v regiji neugoden položaj. Leta 2020 je bila stopnja zaposlenosti mladih v starostni skupini od 15 do 24 let nižja od 27 % v celotni regiji Zahodnega Balkana, stopnja brezposelnosti mladih v starostni skupini od 15 do 24 let pa je bila nad 26 % (v primerjavi s samo 16,8 % v EU-27 za starostno skupino od 15 do 24 let). Na Kosovu je bila stopnja brezposelnosti mladih skoraj 50 % ([16]).

4.3 Delež mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo (NEET), je v starostni skupini od 15 do 24 let na Zahodnem Balkanu v povprečju 23,7 % in sega od 15,9 % v Srbiji do 37,4 % na Kosovu. V EU je takih mladih v starostni skupini od 15 do 24 let zgolj 11,1 % ([17]).

4.4 Dolgotrajno brezposelnih je skoraj dve tretjini brezposelnih mladih v Severni Makedoniji, Bosni in Hercegovini ter na Kosovu in dve tretjini brezposelnih mladih žensk v Črni gori.

([16]) *Study on Youth Employment in the Western Balkans*, Svet za regionalno sodelovanje, 2021.
([17]) *Study on Youth Employment in the Western Balkans*, Svet za regionalno sodelovanje, 2021.

4.5 Tudi stopnja delovne aktivnosti (udeležbe na trgu dela) mladih je bila na Zahodnem Balkanu nižja kot v EU, zaznati pa je tudi velike razlike med spoloma, kar deloma odraža pomanjkanje vzgojno-varstvenih ustanov za otroke mladih mater, ki se želijo vključiti na trg dela. Razlika med spoloma se kaže tudi v stopnjah zaposlenosti mladih žensk, ki so povsod v regiji nižje od stopenj zaposlenosti mladih moških. Kjer so stopnje brezposelnosti mladih najvišje (v Bosni in Hercegovini, na Kosovu, v Severni Makedoniji, Srbiji), stopnja brezposelnosti mladih žensk presega stopnjo brezposelnosti moških. Nasprotno je v Albaniji in Črni gori stopnja brezposelnosti mladih žensk nižja od stopnje brezposelnosti mladih moških, tako kot v EU.

4.6 Mladi se soočajo z negotovim položajem na trgih dela. V vseh gospodarstvih v regiji imajo mladi večji delež pogodb za določen čas kot v EU, zlasti na Kosovu in v Črni gori, kjer ima to vrsto pogodbe več kot tri četrtine zaposlenih mladih, v Srbiji pa več kot polovica. Tovrstna negotova zaposlitev lahko negativno vpliva na dobrobit posameznikov in produktivnost gospodarstev.

4.7 Obravnavanje potreb mladih bi moralo postati prednostna naloga, nenazadnje zaradi velikega števila mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljajo. Poudariti je treba potrebo po ukrepanju, ki bi sledilo vzoru jamstva EU za mlade, saj je ta v času krize še toliko večja. Tako bi mladim lažje zagotovili ponudbo za zaposlitev, nadaljnje izobraževanje, vajeništvo ali pripravništvo, s čimer bi jim ponudili tudi rešitve in možnosti ter prispevali k boju proti begu možganov.

5. **Mladi na Zahodnem Balkanu kot pomembna sila regionalnega sodelovanja in spodbujanja evropskega povezovanja**

5.1 Blaginja in zbliževanje z EU bi morala temeljiti na načelih vključenosti, zaupanja in sodelovanja. EESO opozarja, da so se vlade Zahodnega Balkana pri izvajanju reform na pobudo EU in pri izvajanju naložbenih načrtov zavezale temeljnim evropskim vrednotam demokracije, pravne države in temeljnih pravic, pa tudi k spravi ([18]).

5.2 EESO se strinja, da je regionalno sodelovanje na Zahodnem Balkanu bistveno za proces širitve in bi ga bilo treba dodatno okrepiti, da bi spodbudili preobrazbo. Verodostojna pristopna perspektiva je ključna spodbuda in gonilo temeljitih sprememb v regiji. Je glavno orodje za spodbujanje demokracije, pravne države in spoštovanja temeljnih pravic, na katerih temeljita tudi gospodarsko povezovanje ter spodbujanje regionalne sprave in stabilnosti ([19]).

5.3 EESO priznava, da je bilo v zadnjih nekaj letih sproženih več ključnih evropskih in regionalnih pobud, zlasti za regijo Zahodnega Balkana, da bi jo približali EU, pa tudi okrepili sodelovanje med mladimi. EU ostaja glavna strateška partnerica te regije, saj z različnimi programi (instrument za predpristopno pomoč, Erasmus+ itd.) zagotavlja sredstva in podporo. Na podlagi uspešnega primera francosko-nemškega urada za mlade je bil poleg tega leta 2016 ustanovljen regionalni urad za sodelovanje mladih (RYCO), da bi s programi mladinskih izmenjav spodbujali duha sprave in sodelovanja med mladimi v regiji.

5.4 Regionalni urad za sodelovanje mladih ima pomembno vlogo pri krepitvi sodelovanja in sprave med mladimi na Zahodnem Balkanu. Podpora EU pri usmerjanju regionalnega sodelovanja mladih kot bistvenega elementa za doseganje miru in stabilnosti v regiji je ključnega pomena. Vloga mladih pri doseganju boljših obetov v regiji se ne bi smela krepiti le s prizadevanji regionalnega urada za sodelovanje mladih.

5.5 Evropska prestolnica mladih je naziv, ki ga podeljuje Evropski mladinski forum. Namenjen je opolnomočenju mladih, spodbujanju njihove udeležbe in krepitvi evropske identitete v mestih. Leta 2022 je evropska prestolnica mladih Tirana. Glavni cilj tega naziva je pod geslom „aktivirajmo mladino“ spodbujati aktivno sodelovanje, osredotočeno na potrebe mladih danes in jutri. Program vključuje dejavnosti, namenjene spodbujanju prostovoljstva, krepitvi vloge mladinskih organizacij ter ustvarjanju mrež in sinergij med mladimi iz vse Evrope.

([18]) REX/184 – Končna izjava 8. foruma civilne družbe Zahodnega Balkana, str. 3.
([19]) UL C 220, 9.6.2021, str. 88.

5.6 Tesnejše sodelovanje in dejavnosti vzajemnega učenja, ki jih skupaj organizirajo institucije EU in deležniki na področju mladinske politike z Zahodnega Balkana, bi morali dodatno podpreti uspešno izvajanje inovacijske agende za Zahodni Balkan.

5.7 Prizadevanja za vključevanje Zahodnega Balkana v programe EU za mlade bi bilo treba uskladiti s tekočimi programi regionalnega urada za sodelovanje mladih. EESO poziva Evropsko komisijo, naj Zahodnemu Balkanu pomaga pri iskanju načinov za vzpostavitev novih programov mobilnosti znotraj regije.

6. **Krepitev glasov mladih z Zahodnega Balkana**

6.1 Politični cilj EU v zvezi z inovacijsko agendo za Zahodni Balkan je olajšati oblikovanje politik na podlagi dokazov ([20]). Zanesljiva in pregledna statistika je ena od glavnih zahtev EU za vse države v predpristopni fazi ([21]).

6.2 Cilj strategije EU za mlade za obdobje 2019–2027 je spodbujati in promovirati vključujočo demokratično udeležbo vseh mladih v demokratičnih procesih in družbi, jih dejavno vključevati, podpreti zastopanje mladih na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter raziskovati in promovirati uporabo inovativnih in alternativnih oblik demokratične udeležbe, npr. orodij digitalne demokracije ([22]).

6.3 Mladinski dialog EU je uveljavljen mehanizem dialoga med mladimi in nosilci odločanja. EESO pozdravlja predloge Komisije za nadgradnjo tega mehanizma in njegovo vključitev v okvir regionalnega sodelovanja na Zahodnem Balkanu. Tako bi zagotovili, da se pri opredeljevanju prednostnih nalog mladinske politike upoštevajo stališča in potrebe mladih in mladinskih organizacij. Poleg tega bi bilo treba spodbujati in promovirati obstoječe participativne procese in mehanizme na Zahodnem Balkanu, v katere so vključeni mladi.

6.4 Kot kaže indeks udeležbe mladih ([23]), so mladi na Zahodnem Balkanu še vedno veliko premalo zastopani v političnem življenju. Po nedavno objavljenih podatkih jih velika večina (78 %) meni, da bi morali imeti mladi večji vpliv v politiki ([24]).

6.5 EESO močno podpira vključevanje mladih v postopke odločanja o vprašanjih, ki jih zadevajo. Poleg udeležbe posameznikov je za krepitev položaja mladih na političnem, gospodarskem in družbenem področju bistvena vloga mladinskih organizacij. Zato je treba – kot je poudarjeno tudi v uredbi o instrumentu IPA III in v metodologiji širitve – opozoriti na pomen financiranja in podpore organizacijam civilne družbe, da bi lahko izpolnile potrebe mladih.

6.6 Socialno-ekonomski status in izobrazba veljata za pomembna pri napovedovanju nagnjenosti posameznika h glasovanju in sodelovanju pri drugih vrstah političnega udejstvovanja. Statistična analiza na regionalni ravni povsod razkriva socialno-ekonomske neenakosti, ki so neločljivo povezane z udejstvovanjem mladih v regiji Zahodnega Balkana ([25]).

V Bruslju, 13. julija 2022

Predsednica
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Christa SCHWENG

([20]) Agenda za Zahodni Balkan na področju inovacij, raziskav, izobraževanja, kulture, mladine in športa.
([21]) Evropska komisija – Poglavja pravnega reda/pogajalska poglavja.
([22]) Angažiranje, povezovanje in opolnomočenje mladih: nova strategija EU za mlade, COM(2018) 269 final.
([23]) Indeks udeležbe mladih za leto 2020, Fondacija Ana i Vlade Divac.
([24]) Jusić, M.: *Political alienation of a precarious generation*, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2019, str. 5.
([25]) Jusić, M.: *Political alienation of a precarious generation*, Friedrich-Ebert-Stiftung, 2019, str. 5.